

Täysistunto

Keskiviikko 5.3.2025 klo 14.00—19.17

7. Lakialoite laiksi mielenterveyslain 22 j §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 40/2024 vp Anne Rintamäki ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa 45 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä käydä läpi, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.20 **Anne Rintamäki ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taloudellisen hyödyn saaminen kauppaamalla netissä tavaraa, jota ei ole olemassa, eli saaden siitä taloudellista hyötyä on rikos. Tästä rikollisesta toiminnasta on tullut monelle elinkeino ja helppo tienaanmistapa ilman, että täytyy poistua asunnostaan.

Petosrikosten määrä on noussut huomattavasti vuosina 12—22. Poliisin tilastoista käy ilmi, että etenkin perusmuotoiset sekä lievät petokset ovat olleet määrältään nousussa. Maallikolle on hyvä selventää, että petoksen lajeja on kaikkiaan kolme: törkeä petos, perusmuotoinen petos ja lievä petos. Törkeä petos on kyseessä silloin, kun petos on kokonaisuudessaan arvostellen törkeä, tekijä tavoittelee huomattavaa hyötyä, teolla aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa tai rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta, toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Petoksessa rikoksenteikijä saa erehdyttämällä toista tai erehdytystä hyväksikäyttämällä toisen tekemään tai tekemättä jättämään jotakin, mikä aiheuttaa erehtyneelle taloudellista vahinkoa, joka puolestaan tuo rikoksenteikijälle oikeudetonta taloudellista hyötyä tai vahingoittaa tätä toista henkilöä. Näissä molemmissa myös yritys on rangaistava. Jos petos huomioon ottaen tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava lievästä petoksesta sakkoon.

Arvoisa puhemies! Tämän käsittelyssämme olevan lakialoitteen alullepanon syy on käytännöllisyys ja myös oikeudenmukaisuus. Kun henkilö on tehnyt jonkun vakavan rikoksen, jonka vuoksi hänet on passitettu pakkohoitoon valtion oikeuspsykiatriseen sairaalaan Vaasaan, on kansalaisilla oltava oikeus luottaa siihen, että henkilö on poissa pahan-teosta niin kauan kuin huoneen ovesta on kahva vain ulkopuolella. Näin ei kuitenkaan ole, koska meidän lainsäädäntömme mahdollistaa rikollisen toiminnan valtion laitoksen sisällä valvotuissa olosuhteissa. Tarkoituksena on siis muuttaa mielenterveyslakia siten, että psy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2025 vp

kiatrisessa sairaalassa hoidossa olevan potilaan yhteydenpitoa sairaalan ulkopuolelle voidaan rajoittaa enintään 90 päivää kerrallaan, mikäli on syytä epäillä, että potilas käyttää yhteydenpitoa rikollisessa tarkoituksessa. Yhteydenpidon rajoituksesta päättää rikosta tutkiva poliisi. Olen itse ollut tutkijaryhmässä, joka tutki useita Vanhan Vaasan sairaalassa pakohoidossa olleiden petoksia. Hoitava lääkäri rajoitti puhelimen käyttöä hetkellisesti, mutta hyvin pian saimme kuulla rajoittamisen olevan ihmisoikeuksia loukkaavaa. Koko tutkinan ajan epäillyt jatkoivat rikosten tekemistä.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyspotilaiden yhteydenpitoon käytettävien välineiden ja laitteiden käytön rajoittaminen, jos heitä epäillään rikollisesta toiminnasta, on perusteltua potilaan oman hoidon ja turvallisuuden, muiden potilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden sekä muiden henkilöiden yksityisyyden suojaamisen näkökulmasta. Uudistus ennaltaehkäisee uusien rikosten tekemistä ja siten osaltaan edistää hoidon onnistumista. Uudistus helpottaa hoidosta vastaavan lääkärin ja tapausta tutkivan poliisin työtä, kun uusia päätöksiä ei tarvitse tehdä kuukauden välein. Muistan takavuosilta kollegan, joka palasi Vanhan Vaasan sairaalasta kuulustelureissulta ja oli nähnyt siellä tunnetun murhamiehen. Kollega tokaisi: ”Kyllä nyt oli Latella lääkitys kohdillaan, kun se virkkasi iloisena patalappuja.” Käsityöpajan virkkuutyöt olisivat vielä tänä päivänäkin tulleet valtiolle halvemmaksi kuin nettiliittymän antaminen, koska on oikeuksia. Yhteydenpitoa varten valtion laitoksissa on riittänyt vallan hyvin vanha nokialainen puhelin. Siinä on pahimpaan peliahdistukseen matopeli. Poliisin resurssit riittäisivät paremmin, ja oikeuslaitoskin olisi päässyt vähemmällä, puhumattakaan isosta joukosta asianomistajia, joiden henkisiä kärsimyksiä ja taloudellisia menetyksiä ei ole korvannut kukaan.

Arvoisa puhemies! Selvyiden vuoksi on paikallaan kertoa seuraamuksista, mitä aiheutuu siitä, kun kukaan ei kiellä rikollista toimintaa. Pohjanmaan käräjäoikeus on antanut tämän vuoden tammikuussa tuomion poikkeuksellisen laajassa rikosasiassa. Jutussa 13:a vastaajaa syytettiin yhteensä 257 rikoksesta, pääosin petoksista ja rahanpesusta. Huhtikuussa 2022 syyttäjät laitoi asian vireille. Käsittelyä on ensin peruttu, istuttu ja sitten odotettu, kunnes käräjäoikeus antoi tuomionsa vasta nyt, lähes kaksi vuotta oikeudenkäynnin jälkeen — ja huomio: tuomiot ovat ehdollisia. Huhtikuussa 2024 elikkä vuosi takaperin on käsitelty käräjillä noin 120 petosta, mutta tuomioita niistä ei ole vielä tullut. Ryhmäni on saanut tutkintaan 70—80 uutta petosta, jotka ovat pääosiltaan 500 euron käsirahoja traktoreista ja klapikoneista. Rikoshyöty, minkä kaverukset ovat tällä toiminnallaan saaneet, oli 2023 keväällä 200 000 euron luokkaa. Ulosotto on päässyt ainakin kerran väliin, kun päätekijä voitti nettipeleistä 60 000 euroa. Ei liene yllätys, että tämän valtion sairaalan kuntoutusjakson aikana rahat ovat kuluneet nettipeleihin. Miettikääpä: Kansalainen osti tarpeeseensa klapikoneen ja maksoi siitä 500 euron käsirahan hyvässä uskossa. Myyjä, valtion valvonnassa oleva, sai eläkeläisen tilistä leijonanosan vain pelataksaan pelejä.

Arvoisa puhemies! Päätekijän, 1992 syntyneen miehen, syyksi luettiin 93 petosta, 17 petoksen yritystä, törkeä petos sekä törkeän petoksen yritys vuosien 2017—2020 aikana. Törkeän petoksen yrityksessä mies tavoitteli jopa 130 000 euron hyötyä kopioimalla asunottomyynti-ilmoituksen. Kun se meni mönkään, hän teki kaverinsa kanssa uuden ilmoituksen ja ehti jo saada 9 000 euron käsirahan 90 000 euron asunnosta. Nämä rikokset on mahdollistanut hyvä hoitosuhde ja kaiken salliva politiikka. Tuomio päätekijälle yksi vuosi kymmenen kuukautta ehdollista, ja toiminta jatkuu. Tuomari oli oikeudessa kysynyt päätekijältä, aikooko hän jatkaa rikollista toimintaa. Tekijä oli vastannut: ”Tietenkin, sen ver-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2025 vp

ran helppoa rahaa.” Kysynkin teiltä, arvon edustajat: onko psykiatrinen sairaala ylipäänsä oikea paikka näinkin terävälle kaverille, joka on todettu vuosi takaperin syyntakeiseksi?

Poliisin rikostutkinta tarvitsee tämän lain päivittämistä kipeästi. Kun tutkinnanjohtaja rajoittaa puhelimen käytön heti tutkinnan aluksi, voidaan olettaa olevan edes kolmen kuukauden tauko rikoksissa. Aukotonta tämäkään ei toki ole, koska laitokseen on helppo saada uusi puhelin tai tekijä voi ottaa puhelimen toiselta potilaalta. Huomattavaa on sekin, että potilashuoneeseen ei voi mennä tarkastamaan asiaa ilman potilaan lupaa. Kun esimerkiksi huumeita löytyy, potilaan nimeä ei saa poliisille kertoa. Järjestelmässämme on paljon korjattavaa.

Arvoisa puhemies! Mobiililaitteen rajoittamisessa ei ole kyse perusoikeuksien polkemisesta. Syyntakeinen henkilö pystyy tekemään sen kuuluisan arvovalinnan, tehdäkö rikoksia vai ei. Potilas saa olla vapaasti yhteydessä perheeseensä, avustajaansa ja niin edelleen, mutta nettiliittymää, jonka avulla on eri alustoilla tehty kauppaa, ei saa käyttää. Rajoitustoiminnassa on siten kyse myös rikosten ennaltaehkäisystä ja uhrien suojelemisesta. Odotan mielenkiinnolla ennakkopäätöstä myös siihen, onko valtio korvausvelvollinen asianomistajien taloudellisiin menetyksiin, koska tekijät ovat olleet valtion valvonnassa tekojen aikaan.

Olen kiitollinen edustajakollegoille runsaasta allekirjoittajien määrästä. Mielestäni moni ymmärsi asiaa esitellessäni, että tähän on saatava muutos. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.30 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Mielenterveyden haasteet ovat yksi aikamme suurimmista yhteiskunnallisista ongelmista. Meidän on varmistettava, että jokainen saa tarvitsemansa avun ajoissa ja turvallisesti. Terapiatakuu oli merkittävä askel nuorten mielenterveyspalveluiden parantamisessa, mutta se ei yksin riitä. Lakialoitteemme mielenterveyslain muuttamisesta on tärkeä osa tätä kokonaisuutta, sillä turvallinen hoitoympäristö on avain tehokkaaseen hoitoon ja kuntoutukseen.

Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteen tavoitteena on mahdollistaa psykiatrisessa sairaanhoidossa olevan potilaan yhteydenpidon rajoittaminen, jos on syytä epäillä, että sitä käytetään rikollisiin tarkoituksiin. Tämä muutos on välttämätön niin potilaan oman hoidon kuin muiden potilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden kannalta. Samalla lakiin lisätään mahdollisuus rajoittaa yhteydenpitoa enintään 90 päivän ajaksi, mikä varmistaa, että rikollinen toiminta ei häiritse hoitotyötä ja kuntoutumista.

Arvoisa puhemies! Turvallinen mielenterveyden hoito on kaikkien oikeus. Potilailla tulee olla suojaisa ja turvallinen hoitoympäristö, jossa heidän paranemisensa on etusijalla. Tämä lakialoite antaa viranomaisille ja hoitohenkilökunnalle selkeämmät keinot varmistaa, että psykiatrisessa sairaanhoidossa olevien potilaiden hoito voidaan järjestää turvallisesti ilman ulkopuolisia häiriöitä tai rikollista hyväksikäyttöä. Mielenterveyspalvelujen kehittäminen vaatii kokonaisvaltaisia ratkaisuja. Tämä uudistus on tärkeä askel oikeaan suuntaan.

Kannatan lakialoitetta. — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rasinkangas.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2025 vp

18.32 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme edustaja Rintamäen tekemää erinomaista lakialoitetta mielenterveyslain muuttamiseksi. Kannatan tätä lakialoitetta ja olen itse tämän myös allekirjoittanut, koska se toisi lainsäädäntöön kaivattua selkeyttä, estäisi rikoksia ja vahvistaisi psykiatristen sairaaloiden turvallisuutta.

Nykyinen lainsäädäntö ei anna riittäviä keinoja puuttua tilanteisiin, joissa psykiatrisessa sairaalassa hoidossa oleva potilas käyttää yhteydenpitovälineitä rikollisiin tarkoituksiin. Tällä hetkellä yhteydenpidon rajoittaminen on mahdollista vain 30 päivän ajaksi, mikä ei ole riittävä aika esitutkinnan suorittamiseen ja siten uusien rikosten estämiseen. Tämä lakialoite ehdottaa, että rajoitusaikaa pidennetään 90 päivään, mikä helpottaisi sekä poliisin että hoitohenkilökunnan työtä.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole siitä, että potilailta vietäisiin oikeudet, vaan siitä, että sairaaloiden turvallisuus paranee. Me emme voi sallia, että psykiatrisessa hoidossa olevat henkilöt jatkavat rikollista toimintaa sairaalan seinien sisällä. Tämä lakimuutos antaa viranomaisille tarvittavat työkalut estää rikosten suunnittelua ja toteuttamista. Muutenkin oman näkemykseni mukaan rikollisten oikeudet otetaan Suomessa monessa mielessä liiankin kirjaimellisesti ja tällä tavalla pahimmillaan edesautetaan rikollista toimintaa, joka olisi voitu estää.

Arvoisa puhemies! Tämä lakimuutos on välttämätön askel kohti järjestelmää, jossa rikolliseen toimintaan voidaan puuttua tehokkaammin. Kannatan edustaja Rintamäen lakialoitetta ja toivon eduskunnan hyväksyvän sen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sillanpää.

18.34 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on edustaja Rintamäen laatima erinomainen lakialoite, jonka tavoitteena on muuttaa mielenterveyslakia. Tällä aloitteella annettaisiin mahdollisuus rajoittaa psykiatrisessa sairaalassa hoidossa olevien potilaiden yhteydenpitoa sairaalan ulkopuolelle, jos on syytä epäillä, että potilas käyttäisi tätä yhteydenpitoa rikollisiin tarkoituksiin. Lakialoitteen taustalla on tarve parantaa sairaaloiden turvallisuutta sekä potilaan että henkilökunnan kannalta. Samalla se tukee sitä, että potilas saa mahdollisimman tehokasta hoitoa, ja edistäisi sairaalan yleistä turvallisuutta.

Tavoitteena on estää sellaisia tilanteita, joissa mielenterveyspotilaat voisivat käyttää sairaalan tarjoamia yhteydenpitovälineitä esimerkiksi rikolliseen toimintaan, kuten laittomien kauppojen tekemiseen internetissä. Jos epäillään, että potilas käyttää yhteydenpitoa rikollisiin tarkoituksiin, yhteydenpitoa voitaisiin tällä lakimuutoksella rajoittaa enintään 90 päivän ajaksi. Tämä pidentäisi nykyisin voimassa olevan 30 päivän rajoituksen pituutta ja mahdollistaisi esitutkinnan etenemisen ilman että potilas voisi jatkaa rikollista toimintaa, kun hänen hoitonsa psykiatrisessa sairaalassa jatkuu.

Mielenterveyspotilaiden yhteydenpidon rajoittaminen on perusteltua, koska se voi edistää potilaan hoitoa sekä parantaa muiden potilaiden ja henkilökunnan turvallisuutta. Kyse ei ole siitä, että lisäisimme potilaiden kontrollia, vaan varmistaisimme hoitoympäristön turvallisuuden kaikille, myös potilaalle itselleen.

Esitutkintaviranomainen, tässä tapauksessa poliisi, tekee arvion potilaan mahdollisesta rikoksesta ja esittää sen perusteella rajoituksia yhteydenpitoon. Tavoitteena on, että rajoitukset kohdistuvat vain niihin välineisiin, joita rikolliseen toimintaan epäillään käytettävän. Esimerkiksi jos potilaan epäillään käyttävän internetyhteyksiä rikollisiin tarkoituk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2025 vp

siin, rajoitus voisi koskea pelkästään matkapuhelinta tai tietokonetta mutta ei muiden yhteydenpitojen välineitä, kuten kirjeitä.

Mielenterveydenhuollon henkilöstöä ja poliisia on kuultu tämän asian tiimoilta, ja esityksen mukaan lakimuutos helpottaisi heidän työtään. Nykyisin, kun yhteydenpitoa voidaan rajoittaa vain 30 päivän ajaksi, uusia päätöksiä on tehtävä säännöllisesti. Tämä saattaa hidastaa hoidon etenemistä ja esitutinnan suorittamista. Uudistus mahdollistaa pidemmän aikarajan, mikä osaltaan vähentää byrokratiaa ja nopeuttaa oikeudellisia prosesseja.

Tässä esityksessä on myös varmistettu se, ettei esitys loukkaa potilaan perusoikeuksia. Esimerkiksi potilaalla olisi edelleen täysi oikeus yhteydenpitoon läheisiinsä, oikeusavustajaansa, sairaalan potilasasiamieheen tai viranomaisiin, eikä sitä voida rajoittaa.

Lopuksi haluan korostaa sitä, että rajoitukset tehdään aina tapauskohtaisesti ja niistä päätetään lääketieteellisesti ja oikeudellisesti harkiten. Potilaalle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä, ja päätös on aina määräaikainen. Rajoituksia voidaan siis jatkaa vain, jos se on täysin välttämätöntä potilaan hoidon ja turvallisuuden, muiden potilaiden ja yhteiskunnan turvallisuuden vuoksi. Tämän lakimuutoksen myötä hoidon ja turvallisuuden välinen tasapaino säilyisi myös silloin, kun rikollinen toiminta olisi mahdollisesti osana tilannetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Seppänen.

18.37 Sara Seppänen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän kokenutta poliisikansanedustaja Rintamäkeä tästä erinomaisesta lakialoitteesta. Olen itsekkin tämän allekirjoittanut, ja tämä lakialoite tuo jälleen nyt, sanotaanko, maalaisjärkeä ja myös tätä käytäntöä lähemmäs ihmisten oikeustajua. Eli kun mielenterveyspotilaat ovat tähän asti saaneet melko rajoittomasti sieltä hoitopaikastaan tehtailla erilaisia rikoksia, kuten kuulumme tässä Rintamäen puheenvuorossa näitä esimerkkejä, niin onhan tämä perin merkillistä, että meillä on edelleen tällaisia epäkohtia runsain määrin.

Nimenomaan tässä me oikeastaan näemme, mitä se tarkoittaa, kun täällä eduskunnassa meillä on ammattilaisia, jotka pystyvät tuomaan sen viestin sieltä kentältä ja korjaamaan myöskin lainsäädännössä näitä epäkohtia. Tämä on oikeastaan se meidän työn tarkoitus, ja olen tästä aloitteesta hyvin, hyvin iloinen — kiitos edustaja Rintamäelle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

18.39 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Rintamäen lakialoite on erittäin tärkeä. Tähänkin turvallisuuteen liittyvään lakialoitteeseen tarvittiin perussuomalainen, asiantunteva edustaja. Lakialoitteen tarkoituksena on muuttaa mielenterveyslakia siten, että psykiatrisessa sairaalassa hoidossa olevan potilaan yhteydenpitoa sairaalan ulkopuolelle voidaan rajoittaa, mikäli on syytä epäillä, että potilas käyttää yhteydenpitoa rikollisiin tarkoituksiin. Samalla mielenterveyslakia muutetaan siten, että potilaan yhteydenpitoa voidaan rajoittaa enintään 90 päivää kerrallaan, mikäli hänen epäillään käyttävän yhteydenpitoa rikollisiin tarkoituksiin.

Mielenterveyspotilaiden yhteydenpitoon käytettävien välineiden ja laitteiden käytön rajoittaminen on tärkeää, jos heitä epäillään rikollisesta toiminnasta ja se on perusteltua potilaan oman hoidon ja turvallisuuden, muiden potilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden sekä muiden henkilöiden yksityisyyden suojaamisen näkökulmasta. Lainsäädännön täy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2025 vp

dentäminen tämän mahdollistamiseksi antaa selkeän oikeudellisen perustan toimille, jotka parantavat sairaalan yleistä turvallisuutta ja potilaiden hoidon tehokkuutta.

Arvion epäilyllä rikoksen teosta tekee esitutkintaviranomainen. Esitutkintaviranomaisena aloitteen tarkoittamissa tapauksissa toimii poliisi. Jos potilaan epäillä käyttävän yhteydenpitoa rikollisiin tarkoituksiin, on yhteydenpidon rajoittaminen perusteltua nykyisissä määriteltyä 30:tä päivää pidempään. Tämä ennalta ehkäisee uusien rikosten tekemistä ja siten osaltaan edistää hoidon onnistumista. Uudistus helpottaa hoidosta vastaavan lääkärin sekä tapausta tutkivan poliisin työtä, kun uusia päätöksiä ei tarvitse tehdä kuukauden välein ja esitutkinta ehditään suorittaa loppuun ilman että uusia rikoksia tapahtuu. Rajoitus kohdistuisi vain siihen nimenomaiseen yhteydenpidon välineeseen, jolla rikoksia epäillä tehtävän.

Kiitän tästä lakialoitteesta ja esittelystä edustaja Rintamäkeä ja kannatan tätä lakialoitetta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.